Actieblad
SEPTEMBER 1982
93ste JAARGANG, NR. 3

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur: J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam *Verschijnt 4 x per jaar*

MET VRIENDELIJKE WOORDEN ZET REGERING RAPPORT-MUNTENDAM AAN DE KANT WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK DIENT HET EFFECT VAN ALTERNATIEVE GENEESWIJZEN AAN TE TONEN

De regering heeft de Commissie Alternatieve Geneeswijzen, de z.g. commissie-Muntendam, *niet* gevolgd. Toon eerst maar eens aan hoe effectief die alternatieve geneeswijzen zijn en doe dat langs de weg van het wetenschappelijk onderzoek, zo kan men de opvatting van minister Gardeniers samenvatten. De erkenning van de alternatieve geneeswijzen is hiermee duidelijk op de lange baan geschoven. Willen alternatieve genezers dezelfde kansen hebben op aanvaarding als de reguliere geneeskunde dan dienen dezelfde maatstaven voor wetenschappelijk onderzoek te worden aangelegd.

De teleurstelling bij sommige leden van de commissie-Muntendam is groot. Het Weekblad Gezondheidszorg maakte melding van de reactie van dr. Cor. W. Aakster, die o.a. actief is in de Vereniging Gelijke Rechten voor Alle Geneeswijzen. Aakster maakte deel uit van de commissie. "Schandalig", roept hij uit. "Het is onverantwoord zo'n standpunt in te nemen terwijl een groot deel van de bevolking positief staat tegenover deze geneeswijzen".

Hij meent voorts dat het tegenspel van "belangengroepen" als de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunde en de Vereniging van Nederlandse Ziekenfondsen kennelijk de doorslag heeft gegeven. Het zit Van Aakster ook dwars dat de minister in haar brief over het regeringsstandpunt niet rept over hoofdstromingen in de alternatieve geneeswijzen zoals paranormale geneeswijze, de natuurlijke geneeswijze, de anthroposofische richting, homeopathie en manuele technieken. Alleen wordt de instelling van het beroep van acupuncturist op zekere termijn niet uitgesloten.

En dat wetenschappelijk onderzoek — zou dat nu geen mogelijkheden bieden voor een erkenning van de alternatieve geneeswijzen? Want als eenmaal de effectiviteit langs wetenschappelijke weg is aangetoond wil de minister toch de deur openen. Dan vlucht Aakster naar de holistische mensbeschouwing van de alternatieven — het gaat om de hele mens en dan maakt het traditionele wetenschappelijke onderzoek niet mogelijk, zo meent Aakster.

"Holisme een leeg woord"

De voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, prof. dr. B.S. Polak heeft een afdoend antwoord op dit argument van het holistische karakter van de alternatieven: "Alternatieve genezers hebben krankzinnig drukke spreekuren; holisme is daar een leeg woord".

Moeten wij nog melding maken van het argument van Aakster eveneens geuit in het Weekblad Gezondheidszorg dat erkenning de gezondheidszorg niet duurder maakt? "Binnen het huidige systeem kunnen besparingen immers niet zichtbaar worden gemaakt?", zegt hij.

Ja, ja — ook prof. Muntendam gaf zijn commentaar. Het woordje "schandalig" neemt hij evenwel niet in de mond. In NRC Handelsblad publiceerde de oud-voorzitter van de commissie alternatieve geneeswijzen zijn mening over het afwijzende regeringsstandpunt met betrekking tot het rapport van zijn commissie.

In de staart het venijn

Muntendam maakt in zijn eerste artikel in NRC Handelsblad van 22 juli gewag van de vriendelijke woorden van minister-president Van Agt: "De alternatieve geneeswijzen kunnen van de regering een milde bejegening tegemoet zien". In de inleiding tot het regeringsstandpunt wordt waardering geuit voor het rapport. Maar, aldus prof. Muntendam, in de staart, ook van deze inleiding, schuilt het venijn. "De regering", zo vervolgt de hooggeleerde schrijver, "is namelijk van mening, dat de maatstaven voor wetenschappelijk onderzoek naar alternatieve en universitaire geneeswijzen dezelfde moeten zijn en zij wil hierover de Gezondheidsraad — haar wetenschappelijk adviesorgaan — raadplegen".

Alternatieve geneeswijzen waarvan het effect is aangetoond leiden tot een toe te juichen verrijking van de geneeskunst, vindt de minister. Nogal zuur merkt Muntendam op: Wat kopen de alternatieven voor deze liefdesverklaring als tevoren gesteld wordt dat slechts met dezelfde onderzoeksmethoden als voor de universitaire geneeswijzen, dat wil zeggen met natuurwetenschappelijk onderzoek, het effect van alternatieve behandelingsmethoden kan en zal worden gemeten?

De regering heeft ook de vraag beantwoord of de ziekenfondsen de consulten van alternatieven in hun pakket moeten opnemen. Het antwoord was neen: we

kunnen dit pas in overweging nemen voor geneeswijzen waarvan het effect is aangetoond en de therapeut is erkend. Dat zint prof. Muntendam allerminst en ironisch vraagt hij zich af of dit nu de "milde bejegening" van de regering is. Misprijzend heeft hij het over "de steeds sterieler wordende discussie over de meting van het effect".

"Een grote teleurstelling"

Van adviezen van de zijde van de officiële adviesorganen als de Gezondheidsraad en de Centrale Raad voor de Volksgezondheid heeft de schrijver (NRC Handelsblad van 28 juli) weinig verwachtingen. De regering heeft het denkbeeld van de commissie-Muntendam om een kleine commissie van advies in het leven te roepen afgewezen. Die commissie van zeven of negen personen, waarin in gelijk getal vertegenwoordigers van de overheid, van de reguliere en de alternatieve geneeswijzen, zitting zouden moeten hebben moest de regering adviezen geven over zaken op het gebied van de alternatieve geneeswijzen. Dat die commissie er niet komt vindt Muntendam een grote teleurstelling.

Evenmin voelt de regering voor een speciaal informatie- en documentatiecentrum voor alternatieve geneeswijzen. En heeft zij daar geen gelijk in, zo kan men zich afvragen: laat men eerst eens beginnen om betrouwbaar wetenschappelijk onderzoek te doen naar de alternatieve beweringen.

Hoeveel basiskennis?

De commissie Muntendam wilde in haar rapport ook terwille van de z.g. kwaliteitsbewaking de alternatieve genezer een zekere basiskennis verschaffen zodat hij klachten of ziektetoestanden, die om medische behandeling vragen en niet om een alternatieve behandeling zou kunnen herkennen. Zou de commissie zich nooit hebben afgevraagd hoeveel basiskennis er voor nodig is om buikpijn te diagnoseren?

Ondanks alle "milde bejegening" gelooft ook de regering daar niet in: zij ziet niet het nut van enige basiskennis en is dan ook niet bereid om bijvoorbeeld door subsidiëring het tot stand komen van een opleiding te bevorderen. Zo is dat.

Meer instemming van prof. Muntendam geniet het regeringsstandpunt dat alternatieven niet strafrechtelijk worden vervolgd, anders dan in gevallen waarin schade aan de gezondheid is toegebracht of bedrog heeft plaatsgevonden.

De conclusie van de beide artikelen die prof. Muntendam voor NRC Handelsblad schreef is dat er toch vastgehouden moet worden aan de instelling van een kleine commissie, hierboven al aangeduid. Met die commissie moet de regering om de tafel gaan zitten. "Met de raadpleging van organen, die zich in hoofdzaak of uitsluitend beperken tot onderzoek langs natuurwetenschappelijke weg, wordt geen recht gedaan aan onderzoek naar geneeswijzen waarvan de waarden zich niet in de eerste plaats langs deze wegen laten bepalen", aldus prof. Muntendam.

Overbodige commissie

De regering wil deze overbodige commissie niet, hebben we al gezien — maar prof. Muntendam heeft zijn hoop gesteld op de vaste kamercommissie voor volksgezondheid uit de Tweede Kamer. Stel, zo zegt hij tot die vaste commissie, in elk geval mijn kleine commissie in. En, zo voegt Muntendam er haastig aan toe in zijn angst voor natuurwetenschappelijk onderzoek naar het effect van alternatieve geneeswijzen: laat bij de beoordeling van het effect van geneeswijzen ook de subjectieve waardering van de patiënt meespreken.

Die vaste kamercommissie moet nòg iets doen, aldus Muntendam. Namelijk de minister er toe bewegen alsnog de Ziekenfondsraad te raadplegen over de financiering- "een kernvraagstuk van deze belangrijke voorziening in de maatschappelijke gezondheidszorg".

Ach ja, het geld, "de ziel van de negotie".

Wedden, dat er nog vrolijk zal worden doorgedramd om te proberen de geldstroom van de ziekenfondsen alsnog ook in de richting van de alternatieve genezers te leiden? Prof. Muntendam heeft al het voortouw er toe genomen.

KRUIDENBOEKEN MAKEN MISBRUIK VAN "ALTERNATIEVE HAUSSE"

De arts Paul van Dijk, die zoals bekend nogal wat begrip kan opbrengen voor alternatieve geneeswijzen, heeft een rubriek in een aantal bladen onder de titel Gezondheid. Zo troffen wij in de Alkmaarse Courant een artikel van zijn hand aan over geneeskruiden. Geen bijzonder origineel onderwerp măar wel een die de belangstelling van veel lezers zal hebben. En wie soms mocht denken dat alleen de farmaceutische industrie op omzetvergroting uit is kan van Paul van Dijk leren dat de omzet van geneeskruiden de laatste jaren "gigantisch is gestegen". Reformhandelaren, drogisten, apotheken en zelfs supermarkten zien hun omzet in geneeskruiden ieder jaar toenemen.

Hij las er twaalf

Er is ook grote belangstelling voor kruidenboeken. Paul van Dijk heeft er twaalf gelezen en nauwkeurig genoteerd welk kruid bij welke kwaal werd aangeraden. Uiteraard verwachtte hij bij een bepaalde klacht ongeveer gelijkluidende adviezen van de verschillende schrijvers van de kruidenboeken.

Niets is minder waar, constateert Van Dijk. Het is er dus mee als met de iriscopie. Er bestaan kaarten van de iris, waarop precies is aangewezen welk deel van de iris bijvoorbeeld een leveraandoening signaleert, welke "kompasstreek" de aanwezigheid van een gevaarlijke tumor aanwijst. Maar het vreemde bij de iriscopie is dat er verschillende van deze "kaarten" bestaan en dat die helemaal niet op elkaar lijken! Last van de gal? Links boven op de ene iriskaart — rechts onder op de andere kaart!

Elke schrijver weer anders

Om nu terug te keren naar de bevindingen van de heer Van Dijk. Hij constateert dat elke schrijver van een kruidenboek weer andere kruiden adviseert bij dezelfde kwalen! Slechts af en toe doet zich het geval voor dat adviezen overeenkomen.

Als voorbeeld noemt hij de theeën die kruidenboeken adviseren bij bronchitis. In Theo Braems *Onze Geneeskruiden* (Antwerpen, 1956) worden twee theeën voor chronische bronchitis vermeld. De ene thee bestaat uit oranjeboom, kruisbloem, varenboom, bosden, salsa parilla, zwartevlier, senega. De andere thee moet getrokken worden van hertshooi, kruidnagel, honingklaver, varkensgras, adderwortel en rozemarijn.

De boeken die Van Dijk raadpleegde hebben allemaal verschillende theeën geadviseerd: thee van alantwortel, appels, bernagie, bevernel, braambladeren, brandnetels, gezegende distel, witte dovenetel, duizendblad, ereprijs, engelwortel, ganzevoet, gerst, glaskruid, heelkruid, heemstwortel, heermoes, heggerank, jenerverbes, kaasjeskruid en nog vele andere geneeskrachtige kruiden.

Alternatieve quatsch?

En bij andere klachten is het idem dito. Maar er zijn nog meer kruidenboeken dan die welke Paul van Dijk heeft doorgenomen. De lijst zal dus nog wel langer zijn. "Wie van de auteurs", zo vraagt hij zich af, "moet ik geloven, of moet ik bij bronchitis soms al die kruiden in mijn thee verwerken? Wat moet ik hiervan denken: commerciële invloeden, alternatieve quatsch, publieke oplichterij?"

Niet dat geneeskruiden helemaal geen geneeskrachtige werking hebben maar de conclusie waartoe de heer Van Dijk komt is, en hij drukt zich nogal krachtig uit: de consument wordt op grote schaal belazerd. Schrijvers, uitgevers, winkeliers en handelaars maken dankbaar gebruik van de alternatieve hausse. "Mijns inziens moeten wij dan ook veel kritischer kijken naar de alternatieve geneeswijzen". Ja, hier is de arts Paul van Dijk aan het woord. "Minstens even kritisch als naar de officiële geneeskunde" laat hij er op volgen.

Kritischer kijken naar de alternatieve geneeswijzen... Precies: daarvoor pleit ook de Vereniging tegen Kwakzalverij. Was van dat kritischer kijken ook maar wat meer gebleken in het rapport van de Commissie Alternatieve Geneeswijzen onder voorzitterschap van prof. Muntendam! Maar in die commissie mocht de stem van de Vereniging tegen de Kwakzalverij niet worden gehoord!

Tot slot: gratis reclame

Helemaal in tegenstelling tot zijn bedenkingen in de tekst geeft Paul van Dijk aan het slot van zijn artikel nog een paar adressen, namelijk die van de artsenvereniging voor natuurgeneeswijze en van de... Nederlandse werkgroep voor praktizijns. Die werkgroep verschaft adressen van natuurgenezers, die geen artsen zijn, maar die wel graag een kruidenthee willen voorschrijven... en de grondstoffen voor de voorgeschreven theeën best willen leveren. Of het nu bernagie is of heemstwortel, kaasjeskruid of heggerank. Gratis reclame dus toch nog voor de natuurgenezers van de NWP, ondanks de noodzaak kritischer te kijken naar de alternatieve geneeswijzen...

★ ★ ★

GEHEIM VAN DE WATEREN

Onderscheid tussen ziekte en niet-welzijn vergeten bij propaganda voor kuuroorden

Reinier is met zijn stramme leden
Naar Akens baden toegereden;
"Ziet wat de waat'ren vermogen:
Hij heeft er geld en zaêl en peert
In alle vrolijkheid verteerd
En is op zijn voeten weergekeerd".

Het oude rijmpje over de man die in het bronwater van Aken genezing zocht voor zijn "stramme leden" bevat stellig wel enige waarheden. Misschien heeft men

het ook op het ministerie van volksgezondheid en milieuhygiëne wel aangehaald toen het er om ging of men medewerking moest verlenen aan de plannen van het Groningse Nieuweschans daar ter plaatse een echt "kuuroord" te maken nadat er op 600 meter diepte een zoutwaterlaag was aangeboord.

In VM, het orgaan van het genoemde ministerie, is uitvoerig ingegaan op die terughoudendheid. Het gaat in Nieuweschans om bronwater van zo'n 50 miljoen jaren oud, waarin uiteraard geen milieuverontreinigende stoffen zitten. Maar voor gebruik moet het opgepompte water wel met gewoon leidingwater worden verdund...

Het vakantie-effect

De Leidse reumatoloog prof. dr. A. Cats is het wel eens met de scepsis van het ministerie. Maar hij brengt enige nuancering aan. In Zweden is een zorgvuldig onderzoek gedaan naar het effect van kuuroorden op de gezondheidstoestand waarbij een kuur met intensieve behandeling in Zweden werd vergeleken met precies dezelfde behandeling van reumapatiënten uit Zweden in Spanje. Tot zes maanden na de kuur bleken de patiënten die in Spanje waren geweest er niet organisch maar wel psychisch beter aan toe te zijn dan de patiënten die in eigen land waren gebleven. Een vakantie-effect derhalve. In een goede omgeving voelen patiënten zich altijd prettiger, iedereen heeft het wel eens nodig er uit te zijn.

Maar, vervolgt prof. Cats, dat geldt net zo goed voor bijvoorbeeld kamperen. "Als een van mijn patiënten het heerlijk vindt om uit kamperen te gaan dan zal ik graag aanraden dat te blijven doen". Voor patiënten in het algemeen en reumapatiënten in het bijzonder geldt dat ze er baat bij hebben als ze geholpen worden in hun directe leefomgeving. Het bedrog van kuuroorden is dat een stukje alternatieve geneeswijze van bovenaf op de patiënten wordt losgelaten. Ook in Duitsland komt men daarvan terug.

Zelfontwikkeling patiënten

Prof. Cats heeft zelf voorkeur voor zelfontwikkeling van patiënten. Daar bestaat bijvoorbeeld gelegenheid toe op het landgoed Groot-Stokkert op de Veluwe. Daar staat een hele reeks bungalows waar het hele jaar door reumapatiënten met hun gezinnen vakantie houden. Er is daar personeel beschikbaar om te helpen maar alleen als dat nodig is.

Voor de kuuroorden geldt het oude gezegde: Weis man nich was wo warum, dan gibt man bald Jodkalium (Ook valium past goed in dit oude rijmpje)

Het is het onderscheid tussen ziekte en niet-welzijndat bij het propageren van kuuroorden wordt vergeten. Als je, zegt prof. Cats, deze verwarring van begrippen laat voortduren en dus de kuuroorden als gezondheidvoorzieningen erkent is het einde zoek en val je in een bodemloze put. Het welzijn van de reumapatiënt moet verder worden bevorderd in de vrijwilligerssfeer. Dat kan in Limburg een carnaval, in Leiden een bingoavond, in Wassenaar de organisatie van een bridgemiddag zijn.

Een en ander met Nieuweschans in verbinding brengend meent de Leidse reumatoloog dat het best goed zou kunnen zijn om daar hotel- en andere verblijfsaccomodatie tot stand te brengen met daarbij enige speciale personele en materiële voorzieningen voor reumapatiënten — voorzieningen die een bescheiden omvang hebben. "Een aardig vakantieoord heeft altijd zijn nut".

Bronnenbad niet in pakket

Prof. Cats vond het niettemin toe te juichen dat het ministerie van volksgezondheid door het onthouden van belangstelling metterdaad heeft laten blijken dat het bronnenbad niet in het pakket van de gezondheidszorg thuishoort.

Voor patiënten met psoriasis, de schubziekte, is het verhaal in hoofdzaak niet anders dan voor reumapatiënten. Kuren in Israël aan de zeer zoute Dode Zee blijkt zeer gunstig te zijn vooral ook door het feit dat men er bloot in de zon kan lopen. De huid van de patiënten blijkt zich daar voor enige tijd te herstellen. Op het ogenblik zijn in Leiden met een combinatie van zogenaamde lichttherapie (bestraling met ultraviolet licht) en waterbaden al gunstige resultaten geboekt. Overigens bleek dat zoutwater in deze combinatietherapie niet beter voldeed dan zoet water. Alleen... in Leiden ontbreekt het vakantie-effect.

* * *

PLANNEN VOOR EEN ACADEMIE NATUURGENEESKUNDE

„Er zijn te veel charlatans"

In Heerlen wil men een academie voor natuurgeneeskunde oprichten, aldus een bericht in Limburgs Dagblad. De zaak gaat uit van de in Eysden woonachtige natuurgeneeskundige en heilmagnetiseur J. Waterlander. Een academie is nodig, vindt Waterlander — er zijn te veel charlatans aan het werk!

Het plan is dat aan de opleiding die zich bij voorbaat al tooit met de naam "academie" cursussen zullen worden gegeven in de natuurgeneeskunde door docenten, die erkend zijn door de Nederlandse werkgroep paranormaal begaafden. Iemand die van zichzelf weet dat hij paranormaal begaafd is, is Waterlander. Hij is aangesloten bij de Nederlandse Federatie voor paranormaal begaafden. Uit het bericht wordt niet duidelijk of hiermee bedoeld is de Nederlandse Fusie van Paranormale- en Natuurgeneeswijze, de NVPN.

"Als je door deze organisatie erkent bent heb je het recht langs helderziende weg een diagnose te stellen. Je moest zestig genezingsverklaringen voorleggen, voordat je je hierbij kunt aansluiten. Het is daarom erg

belangrijk dat wij erkende opleidingen krijgen om de charlatans het werk onmogelijk te maken", aldus Waterlander in zijn betoog. Een vraagje onzerzijds: paranormaal — kun je dat *leren*?

Waterlander heeft twintig jaar bij de politie gewerkt alvorens hij zich vestigde als natuurgeneeskundige en heilmagnetiseur. Hij is trouwens van nog meer markten thuis: hypnotherapie beoefent hij en "phytotherapie". Hij stelt zelf kruidenrecepten samen en zegt dat hij na "intensieve studies" zijn praktijk in Maastricht is begonnen.

* * *

TANDPASTA'S OP DE KORREL GENOMEN

Tandpasta's zonder fluoride proberen zich mooier voor te doen dan ze zijn, aldus de Consumentengids van augustus. Men omringt zich vooral graag met een medisch luchtje. Aronal forte roept in haar reclame dat zij met vitamine A tandvleesbloedingen zou tegengaan. Vorig jaar heeft de Consumentenbond de Reclame Code Commissie er op gewezen dat Aronal deze bewering niet waar kan maken. De Consumentenbond kreeg gelijk. Toch pronkt de kreet "met vitamine A" nog steeds op de verpakking.

Er bestaat geen enkel geden onderzoek waaruit blijkt dat één tandpasta in staat is de gezondheid van het tandvlees te verbeteren. Als een tandpasta de tandplak verwijdert is er al reden om dik tevreden te zijn. Maar Lavalut noemt zichzelf "medicinaal" en het hierboven al gesignaleerde Aronal forte "helpt tegen tandvleesproblemen", Weleda "versterkt het tandvlees" en het zeezout bevattende Selgine 15 "versterkt" en zelfs: "geneest ontstoken tandvlees". Weleda vermeldt dat het bloeden verhindert. Weleda geeft de samenstelling niet op de verpakking; de pasta blijkt donker roze gekleurd. Geen van deze pasta's, aldus de Consumentengids, is als geneesmiddel erkend. De Consumentenbond beveelt fluoridepasta's aan.

Enkele pasta's gaan prat op een heel eigen kwaliteit. Zendium bijvoorbeeld wijst op zijn "enzym". Dit zou de bacterieremmende werking die het speeksel al van nature heeft versterken. Zodoende zou deze pasta het tandbederf sterker terugdringen dan gewone fluoridepasta's.

In tegenstelling tot wat de fabrikant van zendium in zijn reclame beweert is deze werking nog niet afdoende aangetoond. Een Zweeds onderzoek naar de werking van deze enzympasta bleek achteraf onvolledig te zijn. In ons eigen land is TNO al jaren bezig deze pasta te testen. De voorlopige resultaten wijzen er op dat zij tandbederf niet beter tegengaat dan een andere fluoridepasta. Ook een Noors onderzoek wijst in deze richting. Zolang die betere werking niet afdoende is bewezen ziet de Consumentengids geen aanleiding om de dure Zendium beter dan andere fluoridepasta's te noemen.

STOTTERAARS NIET GENEZEN

Klacht tegen reclame van zang-pedagoog was gegrond

In Amsterdam exploiteert de zang-pedagoog L. Del Ferro een instituut dat beweert stotteraars te genezen. Het is het "Del Ferro Institute for respiratory treatment". Een klacht over een vouwblad in de Engelse taal **door dit instituut uitgegeven werd door de Reclame Code Commissie gegrond verklaard. Al enige jaren richt Del Ferro zich op deze ontoelaatbare wijze tot stotteraars.**

Op vage en wetenschappelijke aanvechtbare wijze wordt in de folder gesteld dat in twee jaar tijds meer dan 2000 patiënten die de Del Ferro-methode hanteerden, een vooruitgang ervoeren van 98 pct. De onjuiste indruk wordt gewekt dat dankzij deze methode stotteraars op zeer korte termijn en op eenvoudige wijze genezen kunnen worden. Op aanvraag zouden "statistische rapporten" verkrijgbaar zijn maar het gaat om het verslag van de behandeling van 55 stotteraars dat niet als "wetenschappelijk" kan worden aangeduid. Er werden voorts in het vouwblad namen van huisartsen genoemd; de adressen waren niet te vinden. De onjuiste indruk wordt gewekt dat de ademtherapie een uitvinding is van Del Ferro.

Meer dan ademhalingsprobleem

Del Ferro stelde in zijn verweer o.a. dat zijn wijze van toepassing van de flankademhaling in een stottertherapie nieuw is, althans in Nederland. Bij de behandeling van de klacht wees klaagster mevrouw E.H. Versteegh-Vermeij er op dat stotteraars na een aanvankelijke verbetering altijd weer terugvallen en dat het stotteren méér is dan een ademhalingsprobleem. De heer C.L. Winkelman, hoofdbestuurslid van de Hoofdvereniging voor Logopedie en Foniatrie stelde dat Del Ferro geen enkel geval heeft aangedragen van een "genezen stotteraar" die ook een half jaar na zijn "genezing" niet meer stottert.

De reclamefolder van Del Ferro dient in overeenstemming te zijn met de aanwijzingen van de Keuringsraad Aanprijzing Medische Aspecten (KAMA). De secretaris van de KAMA heeft het vouwblad eens doorgelezen en liet de commissie weten dat het vouwblad om *zeventien* redenen ontoelaatbaar werd geacht. De bezwaren betroffen o.a. een zinnetje als "genezing voor miljoenen stotteraars", "Een dramatische ogenblik in de medische geschiedenis", "percentage van 98 pct" (onze vertaling, red. A.t.d.K.) Onaanvaardbaar is het voor de KAMA ook dat op aanvraag van een rapport een Engelstalig stuk wordt toegezonden.

De commissie heeft tenslotte Del Ferro aanbevolen zich in het vervolg van deze manier van adverteren te onthouden. Hij dient zijn reclame-uitingen aan de KAMA voor te leggen.

* * *

WEER EEN DIE LEEFT VAN ANGST EN GOEDGELOVIGHEID

Een hele pagina wijdde Frits Gonggrijp in De Telegraaf aan Robert Wanrooy, die in de jaren zeventig in de populaire pers enig opzien baarde met zijn adviezen aan kinderloze echtparen om kinderen te krijgen. "Als het aan de man lag was het een fluitje van een cent en nog goedkoop ook: 45 gulden. Zag ik aan de hand van de foto dat het aan de vrouw lag, dan was een wat duurdere kuur nodig, maar voor een paar honderd gulden kwam het toch maar piekfijn voor elkaar". Tegen Frits Gonggrijp beweerde hij dat hij 27 kinderen op de wereld heeft helpen komen bij zogenaamd ongeneeslijk kinderloze vrouwen.

Na een auto-ongeluk liet Wanrooy zijn stiel van antiekhandelaar voor wat het was en ging zijn medemens "helpen" o.a. met zijn kuren voor kinderloze echtparen. Inmiddels heeft hij zich ook al aan het zwaardere werk gewaagd zoals kankerkuren. Hij heeft er flesjes met een spulletje voor — flesjes met een eigen etikel voor de prijs van enkele tientjes tot een paar honderd gulden.

Aanvankelijk werd Wanrooy met open armen ontvangen in de Nederlandse Federatie van paranormale genezers maar hij is geroyeerd wegens zijn schaamteloos aanprijzen van wondermiddelen tegen kanker. De Nederlandse justitie heeft ook nog een appeltje met Robert Wanrooy te schillen in verband met zijn kwakzalverspractijken — vandaar dat Gonggrijp naar België moest gaan voor een gesprek.

Paranormaal ontvangen recept

In Roosendaal deed de politie invallen bij Wanrooy in 1979 en 1980. Er is toen een enorme voorraad Paramed-kankermedicijn in flesjes en jerrycans in beslag genomen. Wanrooy werkte in Roosendaal nauw samen met zijn vriend en collega -genezer Braams. Die had de bestanddelen voor het paranormaal ontvangen recept vrijwel helemaal in huis. De rest kon hij inkopen bij de kruiden-groothandel Zonnatura in Putten op de Veluwe. Later bleek hem dat selenium-tabletjes onmisbaar waren. Die kocht hij gewoon in de apotheek.

Het kankergenezen van Wanrooy is begonnen bij een onderwijzeres met borstkanker. "Die vrouw kon ik hèlpen, besefte ik: kan je nagaan, toen zij bij mij kwam spoot de etter gewoon uit haar borst als je erin kneep".

Frits Gonggrijp: Etter, is dat een symptoom van kanker mijnheer Wanrooy? Lijkt dat niet meer op een fikse borstklier-ontsteking?

"Kànker zeg ik toch, vèr voortgeschreden kanker! Het genàs. Maar ze is stom geweest en later naar haar Belgische specialist teruggehold. Die man heeft mij er bij de autoriteiten in Nederland bij gelapt, uit pure concurrentienijd".

Zelfroem en orakeltaal

Wanrooy ging meer soorten van zijn Paramed ontwikkelen, in totaal tien. "Niet allemaal even goed, maar tegen bepaalde vormen van kanker zijn er héle goede bij", aldus Wanrooy. *Hij ging reclame maken* voor zijn vinding; "primitief drukwerk, gevuld met brallende zelfroem en quasi-medische orakeltaal in een Nederlands met opvallend veel spel- en stijlfouten", oordeelt Gonggrijp.

"*Het (zelf)portret van één van de vele kwakzalvers,* die leven van angst en goedgelovigheid" eindigt met een soort successtory van Wanrooy's optreden in Indonesië. Daar stuurt hij zijn Paramed in jerrycans van tien liter heen en volgens zijn beweringen zijn hem zelfs twee eredoctoraten verleend. De universiteit van Bandoeng maakte hem "eredoctor in de godsdienst", want parapsychologie is geen erkende studierichting dus moest het iets zijn dat in de buurt lag...

ALTERNATIEF - MAAR WEL MET COMMERCIE

Bij de natuurgeneesmiddelen speelt de commercie een niet onbelangrijke rol, al wil men het graag anders voorstellen terwijl men zich keert tegen het winststreven van de farmaceutische industrie. "Ook in de alternatieve voedingswereld speelt de commercie een belangrijke rol. Daarover blijven wij u op de hoogte houden", schrijft de Consumentengids in het augustusnummer.

De stichting Vergelijkend Warenonderzoek hield vorig jaar vruchtesappen tegen het licht. Daaronder waren ook enkele alternatieve merken, die wel als recht uit de bus kwamen, maar die zich verder alleen door hun hoge prijs onderscheidden.

Keuringsdiensten van waren hebben wel bestrijdingsmiddelen aangetroffen in als alternatief aangeboden groenten. Bij volkorenbrood moest de Consumentenbond vaststellen dat ook in alternatief brood met bromaat was gewerkt, "waarbij we eenmaal een restant bestrijdingsmiddel aantroffen, en waarbij de voedingswaarde nauwelijks van gewoon volkorenbrood verschilde".

Er worden veel sprookjes rondom het alternatieve produkt verteld. De anders etende klant is, bij gebrek aan een wettelijk houvast overgeleverd aan de wankele basis van het vertrouwen. Naar schatting gebruikt 10 tot 15 pct. van onze bevolking geregeld alternatief voedsel en een veel groter percentage doet dit af en toe.

Vaak worden de alternatieve produkten met allerlei fraaie kreten aan de man gebracht. "Volwaardig" is bijvoorbeeld een geliefde kreet in de reformwereld en "biologisch" is favoriet bij de ecologen. Termen als "gezond" en "natuurlijk" zijn ook hier populair. "Al deze kreten betekenen niets. Althans wettelijk, want voor de wetgever zijn het allemaal onbeschermde begrippen", constateert de Consumentengids. Controlerende instanties kunnen tegen deze beweringen niets uitrichten. Waar geen wettelijk wieder waakt kan al snel wildgroei opbloeien. Er zijn nu al ongeveer 4000 verkoopplaatsen van reformprodukten. Zonnatura

van Smits Reform siert zich met de kreet "eerlijke voedingsmiddelen". Volkomen overbodig want ieder produkt behoort "eerlijk" te zijn. Een genezende werking mag men alleen van erkende geneesmiddelen verwachten.

Vitaminepreparaten en allerlei tonicums zijn bij een goede voeding in de meeste gevallen overbodig, ook wanneer ze als "aanvullend" worden aangeprezen; allerlei kruidenextracten, aanbevolen bij de meest uiteenlopende kwalen bekijkt de Consumentenbond — en hij niet alleen! — met de nodige argwaan.

BEUNHAZERIJ IN HOMEOPATHISCHE GENEESMIDDELEN

In dit nummer treft de lezer het verhaal aan van een kwakzalver die zijn eigen kanker-medicijn maakt, Paramed. Het bestaat grotendeels uit kruiden en het recept er voor heeft de maker, een voormalige handelaar in antiek, op paranormale wijze "ontvangen", volgens zijn bewering.

Het verhaal is karakteristiek voor een deel van de alternatieve geneesmiddelenmakerij. Recepten voor kwalen lopen sterk uiteen — in dit nummer vindt men ook wat de huisarts, bekend om zijn bijzondere belangstelling voor alternatieve geneeswijzen, Paul van Dijk, daarover in een krantenartikel heeft gezegd.

En ook bij de homeopathische geneesmiddelen zijn er heel wat die in keukens en schuurtjes worden "klaargestoomd" en in de eigen winkels aan de man gebracht.

Klachten daarover vielen te lezen in een artikel in De Telegraaf waarin de directeur van Bonusan, H.L. Bogaerds, aan het woord kwam. Bonusan werd vermeld als een van de grotere bonafide leveranciers van homeopathische geneesmiddelen. Het bedrijf is in het Zuidhollandse Numansdorp gevestigd.

De Telegraaf citeert hem: "Jaarlijks worden in ons land miljoenen guldens verspild aan homeopathische geneesmiddelen die hun geld niet waard zijn. Door de steeds grotere populariteit van de natuurgeneeswijze zien handelaren en eigenaren van kruidenwinkels hun kans schoon om daar een goede boterham in te verdienen". Aldus Bogaerds.

Veel van deze produkten vallen niet onder de Warenwet of onder de Wet Geneesmiddelenvoorziening. Bij het ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiene is wel bekend dat veel van deze alternatieve geneesmiddelen al heel weinig voorstellen maar ingegrepen wordt alleen wanneer er duidelijk sprake is van bedrog en kwakzalverij.

Verzeild in een niemandsland

Wettelijke maatregelen zijn op korte termijn niet te verwachten. De regering heeft de deur gesloten voor de alternatieve genezers tenzij wetenschappelijk kan worden aangetoond dat hun geneeswijze effect sorteert. Zo zijn thans ook hun drankjes en brouwseltjes in een niemandsland verzeild — en ze blijven daar naar het zich laat aanzien.

De directeur van de fabriek van homeopathische medicijnen in Numansdorp vindt dat alles, zo valt in het Telegraaf-artikel te lezen, maar een verdrietige zaak. De beunhazerij ziet haar kans schoon. "Door de gestegen vraag naar geneesmiddelen met een natuurlijke achtergrond is in deze branche een enorme beunhazerij ontstaan". Er is dus heel wat concurrentie voor de produkten van Bonusan— al rept directeur Bogaerds daar niet over.

Wel voegt hij er nog aan toe- "Veel winkeliers weten niet eens wat er in zit en kennen de juiste werking en toepassing er niet van. Daarom wordt vaak geld verspild aan verkeerde middelen".

Dat de homeopathie niet zou deugen — neen dat is daarmee niet gezegd. De kopers doen het best, zegt Bogaerds, eerst een homeopathische arts te raadplegen of een natuurgenezer die aan de Academie van Natuurgenezers heeft gestudeerd — een studie die blijkbaar garandeert dat de juiste flesjes op de juiste plaats komen.

De klacht van de Bonusan-directeur is overigens een duidelijk bewijs welk een rol de commercie speelt bij de z.g. alternatieve geneesmiddelen. Er moet enorm veel omgaan in de kruidenhandel — en voor dubieuze brouwsels wordt dik geld betaald. Een ware wildgroei...

HELANCIEL

In het Maandblad Avenue trof de Consumentengids een stukje redactionele tekst aan van welhaast lovende aard over de Helanciel-methode van vermageren, door middel van een z.g. "bi-actieve crême". Niet iedereen is overtuigd van de doeltreffendheid van deze methode. De Reclame Code Commissie heeft zich in 1980 over een advertentie van Helanciel geboden. Zij kwam tot een afkeurend oordeel op grond van het oordeel van een deskundige die weinig heil zag in deze methode. Blijkbaar heeft de redactie van Avenue deze deskundige niet kunnen vinden. Of deed Homerus ook daar een dutje?

CONSUMENTENBOND ZET VRAAGTEKENS BIJ DIEETMARGARINE

Om een goede "bruining" bij het braden te verkrijgen worden droge melkbestanddelen aan plantaardige margarines toegevoegd. Dergelijke margarines bevatten dus wel degelijk ook bestanddelen van dierlijke oorsprong. Dit is een van de uitkomsten van een onderzoek dat de Consumentenbond publiceerde in de Consumentengids van juli. En om een plantaardige margarine een natuurprodukt te noemen is onzin. De prijsverschillen van de tientallen merken margarines zijn de moeite waard om op te letten. Smeerbaarheid en zoutgehalte zijn van belang bij de keuze van de aankoop van margarine. De term dieetmargarine vindt de Consumentenbond niet op zijn plaats, het suggereert iets verantwoords en dat is op z'n minst overdreven.

De Voedingsraad raadt Nederlanders aan het aandeel van onverzadigde vetzuren in de voeding wat te vergroten. Maar dat moet niet betekenen dat men méér vet eet! Dat laatste is een zaak die bij alle aandacht voor de meervoudig onverzadigde vetten wel eens uit het oog lijkt te worden verloren. Het eten van veel vet is nog altijd het allergrootste probleem voor de gezondheid. Verstandiger is het eerst wat minder vet te eten en pas daarna eens te kijken naar de meervoudig onverzadigde vetzuren.

Minimaal 60% van het vet in dieetmargarine is onverzadigd (dit betekent dat het cholesterolgehalte door consumptie van deze vetzuren verlaagd wordt). Een pluspunt is wel dat er geen zout wordt toegevoegd.

Het zoutgehalte in *pakjes* en *camping*-margarine daarentegen is vrij hoog.

ANTHROPOSOFIE-KLINIEK ERKEND ALS ZIEKENHUIS

In de Willem Zeylmans van Emmichovenkliniek te Bilthoven wordt de geneeskunde bedreven op basis van de anthroposofie. Het ministerie van volksgezondheid in milieuhygiëne heeft de kliniek thans als ziekenhuis erkend, zodat ziekenfondsen de kosten van patiënten in de Willem Zeylmans van Emichovenkliniek vergoeden. Het Parool had dit bericht gepubliceerd met de mededeling dat dit het eerste officiële ziekenhuis van deze aard in Nederland was.

Een lezer kwam hiertegen op. Hij was in zijn jeugd, toen hij in Den Haag studeerde enige malen op bezoek geweest in het Anthroposofische Ziekenhuis aan de Haagse Parklaan. "Dit ziekenhuis bestaat nog steeds, maar is, geloof ik, niet meer uitgesproken anthroposofisch. Ook toen waren alle kamers, ik was er ongeveer in 1930-1933, in een bepaalde kleur: groen, blauw, paars, rood; alleen de keuken was wit. Mijn kennis lag in een oud-roze kamer. Lakens, slopen, handdoeken, behang, wastafel, alles was oud-roze. En zo was het in alle kamers".

De redactie van Het Parool moest de inzender gelijk geven. Het ziekenhuis in Den Haag was de Rudolf Steinerkliniek, waar tot de Tweede Wereldoorlog geneeskunde op anthroposofische grondslag werd toegepast. Van 1940 af was het een gewoon ziekenhuis, in 1980 is het ingericht als anthroposofisch verpleeghuis.

BLOEDZUIGERS

En dit las Peter van Bueren van De Volkskrant in het blad "Gezond leven". Over hoe zuster Corry Koot het christendom met yoga versterkt, hoe de bewegingen van het zonnegebed zijn, nog even de beginselen van de Kneipptherapie, maar vooral een inleiding tot de bloedzuigertherapie. De bloedzuiger blijkt vandaag de dag weer op de voorgrond te komen. Hongerlijden maakt de beestjes zuiglustig en ze werken dan reinigend en rustgevend. Gemiddeld worden 6 tot 14 bloedzuigers geplaatst op patiënten. Vooral geschikt bij rheuma, trombose, prostaataandoening, depressiviteit en bezetenheid. De nabloeding mag vooral niet onderbroken worden. Daarom is de therapie het best in de ochtenduren, de nabloeding duurt acht tot tien uur en zou in de nacht „de huisgenoten een onrustig gevoel geven".

* * *

"STRIEKJAN" HAD ZIJN (ILLEGALE) HALTE

Een kleine busonderneming in Twente, de Twentse Autobusdienst onderhoudt de dienst Enschede - Losser - Overdinkel. In het personeelsblad Versnelling *van de streek- en stadsvervoerondernemingen vertelt* een van de redacteuren over een illegale stopplaats tussen Overdinkel en Losser. De illegale haltepaal staat bij de boerderij van de inmiddels overleden heer Stegeman, die in Twente bekendheid genoot als "strijker", "strieker" zoals men daar zegt. Hij werd ook vaak aangeduid als "Striekjan".

Wanneer een bus van de TAD moest stoppen om patiënten mee te nemen trok "Striekjan" aan een touw, zodat een hefboom met een schijf horizontaal kwam te staan, zichtbaar voor de naderende buschauffeur. Die dan ook prompt stopte om de patiënten van "Striekjan" mee te nemen.

ELIXTERS

De Leeuwarder Courant put kenmerkende berichtjes en advertenties van een eeuw geleden in een rubiekje "100 jaar geleden". En daarin onlangs een advertentie uit de Leeuwarder Saturdagse Courant van 20 juli 1882:

J. Meijer, staande met zijn Kraam op het eind van de Lange Pijp, is thans te bekomen, opregte Engelsche Stoughton, Maag Elixter en ook andere zoorten van Elixter, ook een opregte Veritable-Tinctuur of Mondspoeling, het zelve wel bekent is in Vriesland geprobeert en zig wel by bevonden te hebben, dewelke wegneemt alle Kalkigheid en Scheurbuittigheid in de Mond, alwaar het Vleesch weg gegeten en de Tanden los zyn, men neemt 's morgens en des avonds een weinig van deze Mondspoeling en spoeld de Mond'er maar mede, ook een opregt Italiaansch Oogwater, het welke wegneemt alle branderigheid en vuurigheid der Oogen, lopende en traande Oogen; ook een Spiritus voor Hooft-Kies. en Tandpyn, verder is by hem te bekomen fyne Reukwateren en Olyen in Zoorten.

- Met dank aan de lezer, die ons bovenstaand knipsel zond. De redactie houdt zich gaarne aanbevolen voor knipsels maar ook voor brochures en vouwblaadjes handelend over zaken die naar kwakzalverij rieken.